سیناریۆی ئەمریکی ئاوها دەنووسرێت (*)

ئەمیر حەمید شەممەری
ئا: جەلال زەنگابادی

شێوەی عەرەبی نووسینی سیناریۆ

هێـمـان هەڵەیە بە پێی سـیناریۆکـانی پیشـەڤـانان و خولیاڤانان کە لە ئینتەرنێت دەیانبینین. فیلمی عەرەبی بە دوو شێوە دەنووسرێت، یەکەم: شێوەی ئاراستەکردنێن کامێرا و دووەم:شێوەی سیناریۆی تەلەفزیۆنی کە لاپەڕە دابەشی گۆشەی وێنە و گۆشەی دەنگ دەکات (دیالۆگ، مۆسیقا و باندۆرئامێزەکان)، کەچی سیناریۆی سینەمایی بە دەنگ، یان باندۆرەئامێزە تایبەتییەکان نانووسرێت و لاپەڕەکـانیـشی ناکـرێنە دوو بەشـەوە.ئاری سـیناریۆی سینەمایی گێڕانەوەی چیرۆکە بە وێنەگەل و هەڤپەیڤین تێدا کورت و پوختەیە.بۆشایی سپی لە لاپەڕەدا گەورەیە. دەبێ شـێـوەی سـیناریۆ کـۆنتـرۆڵکراو بێت. مـۆنۆلۆگ ناپەسـەندە، هەروەها یادهێنانەوە و گـەڕانەوەکـان. گێڕانەوەی درێژدادڕ و دیالۆگێن نامەفهووم و پچڕاندنی توندوتیـژ و بلەز لە دیمەنەکـاندا نیـشـانەی کـێـمـاسی شارەزایی و نەزانینی بنەماکانی نووسینی سیناریۆیە. سا بۆ نووسینی دروست دەبێ دەربارەی پێکهاتەی سیناریۆ و ئەو سـیناریۆیانە کە بە زمانی ئینگلیـزین لە ئینتـەرنێتن بخـوێنیتـەوە.. ڤێـجا بە بەراوردکرنێکی سانا لە نێوان فیلمە عەرەبی و فیلمە ئەمریکییەکان، هۆی پێشکەفتنی ئەم پیشەسازییە لە ئەمریکا و پاشکەفتنی لای ئێمەمان بۆت دەردەکـەفـێت.هەمـرەش دەزانی کـە یاسـاوڕێسـا ڕاستەکان نووسەر دەکەنە سیناریست کە جەخت لەسەر باردۆخی کـارەکـتـەرەکـانی بکات، نەک لەسـەر شـێـوەی جموجوولّیان لە بەرانبەر کامیرەدا. بەڵێ سیناریست

کـامێـرە لەناو سـەریەتی کـە دەنووسـێت، وەلێ گـرتە و دیمەنەکـانی ناڤی مـێـشک و زەینی دەکـاتە وێنەیێن خوێندراو. هەرئەچنەو هەمرە سیناریۆیەکی پاکژ و پوختە و تژی هەستئامێزی وێنە دێتە ئاراوە.

سیناریۆی سەرەتایی

بریتییە لەو دانە نووسراوەی چیرۆک و کارەکتەرەکانی بەشێوازی گێڕانەوە و پێشاندانی بینایی.

چۆن سـیناریۆ بە شـێوەیەکی پیشـەڤانی دیسپلینکراو دەنووسـرێت کە شایسـتـەی پەسـەندکردنی کـۆمـپـانیـا بەرهەمهێنەکان و خوێنەرەکانیان بێت؟

هەڵبـەتە تەنیـا شـێوەیەک نییـە، کە بتـوانین بڵێین ئا ئەمـەیە شـێـوەی تەواو، یان ئەفـسـووناوی نووسـینی سیناریۆ، بەڵام شێوەیەک یان ڕێبازێکی نایاب هەیە کە نووسـەران و سـینەمـاڤـانانی ئەمـریکا لەسـەری یەکـڕاو قـایلن. جا دەبێ هەر نووسـەرێک ڕەچاوی ئەو ڕێبـازە بکات، چونکە یەکــــەم: ڕەنگدانەوەی شـــارەزایی دانەرەکانیەتی و دووەم کە گرنگترە: هیچ سیناریۆیەک وەرناگیرێت، ئەگەر ڕەچاوی یاساورێساکانی ئەو ڕێبازەی نەکردبێت، واتە ناخوێنرێت و ناپشکێندرێت و بگرە فڕێ دەدرێتە سەبەتەی زبڵەوە!

سیناریۆی ڕاپەڕێندراو

هەر کە سیناریۆیەک فرۆشرا، دەچێتە چەند قۆناغێکی زنجـیـرەئاسـایی نووسـینەوە، پێش ئەوەی بدرێتـە بەرهەمـهـێنان، ئینجا دەبێـتـە سـیناریۆی ڕاپەڕێندراو. دیمەنەکـانی ڕەنووس دەکـرێن و هەر گـرتـەو دیمەنێکی دابەشی پرۆسەی بەرهەمـهـێنان دەکرێت، تاکـو یاوەرانی بەرهەمـهـێن و دەرهێنەر بتـوانن دەسـتنیـشـانی دیمەنێن و شوێنەکانی وێنەگرتن بکەن.ئەوەش لە پاش تەرخانکردنی بودجە و خشتەی وێنەگرتندا.

شێوە

دەبێ سـیناریۆ بە شـێوەیەکی دروست بنوسـرێت، دەنا لایەنی پێوەندیدار پەسـەندی ناکات. ئەگەر لە پێکهاتەی سـیناریـۆدا ڕێسـا ئاسـانەکـان پاشگوێ بخـەیت، سـیناریۆکـەت کـەمـوکـوڕی تێـدەکـەوێت و نوشـسـتی دەهێنێت. بازاڕی فـیـلمگـەل ئەو نووسـینانە هاوێرو جودادەکاتەوە کە بۆ سینەما و تەلەفزیۆنن.

درێژی

هەر لاپەڕەیەکی سیناریۆ خولەکێک لە کـاتی فیلم لە سـەر شـاشـەدا دەخـایەنێت. تێکڕایی درێژیی سـیناریۆ ١٢٠ لاپەڕەیە (دوو گاڤژمێر) و هەر فیلمێک (٤٠ تا ٦٠ دیمەن) دەگرێتـە خـوە. درێژیی فـیلم لە هۆلیـوودا لە (١١٨ لاپەڕە) پتر نییـە. سیناریۆی کۆمیدی کـەمترەو درامی زیاترە. ئەو وەسـفـەی کـە دەینووسی، لەوەیە بە کـاتی خـوێندنەوەکـەی بپـێـورێت. ١٠ چرکـە وەسـفی دیمەنێک ٤٥ چرکەیەک لەسەر شاشەدا دەخایەنێت.

نموونەیەک: زەید شـتـومـەکـەکـانی دەپێـچێـتـەوە و چەکـەکـەی هەڵدەگـرێت و لەم دەرگـە بۆ ئەو دەرگـە غـاردەدا.. لە گوللەی دژمن خـۆی دەپارێزێت و لە هەمـان کـاتدا بەرپەچیـان دەداتەوە تاکـو دەگـەیەتە کلێسـەیەک و زەنگەکان لێدەدەن.

درێژیی فـیلم لە سـیناریۆدا، تەنانەت بەلای کـۆمـپـانیـا بەرهەمـهـێنەرەکـانیـشـەوە لایەنێکی گـرنگـە، بۆیە کـاتێ فـیلمـەکـەت دەدەیتـە دەسـتی کـەسـێک لە هۆلـیـوودا بۆ تێـڕوانین، یەکـسـەر تەمـاشای دوامین لاپەڕە دەکـات، تا بزانێت سـیـناریۆکـەت چەند لاپەڕەیە. هەڵبـەتە دەتوانی لاپەڕەیێن سـیـنـاریۆکـەت کـەم بکـەیتـەوە. دەبێ هەر دیمەنێک ببـێـتە پێنگاڤێک بەرەو پێشەوە بۆ دۆزینەوەی ڕێگەچارە و هەروسا ببـێـتـە بەشـێکی ئەو ڕێگـایە بەرەو ترۆپک.

هەڤپەیڤین

هەڤپەیڤین لەلای چەپەوە نانووسرێت وەک ئەوەی کە لە هەندێک سناریۆگەلێکی عـەرەبی باوە. هیچ کـامێرا، یان مـایکریفـۆن، یان ئـامـێـرێن مـۆسـیـقـا، یان ئـامـێـرێن کـەرتکردنی فیلم نییە، هەر تەنیا چیرۆکەکەیە و بەس.. کە بە سیستەمێکی بینایی ڕەوان دەگێڕدرێتەوە. بۆشایی لە لاپەڕەدا گەورەیە، بگرە هیچ وشەیەکی زیادە نییـە، کە لابردنی بێ باندۆر (تەئسیر) بێت. هەڤپەیڤینەکان زۆر سـانـاو ئـاسـانـن. چیـرۆکـەکـە بەرەو پێـشـەوە دەچێت و بینایـیـانە دەگـێـڕدرێتـەوە، بێ وەسفی ڕۆمانئـامـێز کـەوا جەماوەر نایخوێنێتەوە و نایبینێت. بەسانایی و ڕوونی و قوڵی بیناییانە بنووسە.

هەڤپەیڤین لە سینەمادا کورت و کەمە، بە پێچەوانەی شانۆ و ڕۆمان. هەندێک لە نووسەران هەڤپەیڤین بەلایانەوە شێوەیەکی دیکەی کاروکردەوەیە، کارەکتەرەکان دەخاتە ململانێوە و هێڵی گرێچن دەڕانێت. جارنەجاریش نووسەر پێویستی بەوەیە کە دوو هێڵی وتووێژ دابنێت، یان دوو هەڤپەیڤین لە هەمان کاتدا.

عەممار: لە ژیانم دەرچۆ، لەمە زیاتر تەحەممولت ناکەم.

ئەمەل: مەشریقێنە بە ڕووما! دەڕۆم هەرکە ئامادەبم و پێم بکرێ.

هەندێ جار کە پێویستتە ژاوەژاو و جەنجاڵی شەقام و ئاپۆرەی خەڵک بخەیتەڕوو، دوو ڕێگات هەیە: یەکەمیان: وشەکە بخەرە دێری کردارەکە، وەک: لە ئاپۆرەی دانیشتوانی مەقسوورەکە دەبیسین: " گەمژەڵ لێی دە، مەهێڵە بباتەوە".

یان لە ڕێگای هەڤپەیڤینەوە، ئاپۆرە:

- " لێی دە گەمژەڵ لێی دە، مەهێڵە بباتەوە".

ڕێنماییێن کامیرا بەکار مەهێنە

بەکارهێنانی ڕێنماییەکانی کامیرا، خوێندنەوەی سیناریۆ ئاستەنگ دەکات، چونکە ڕەوانی وێنەکان پچڕ پچڕدەکات.

هێماکانی کورتکردنەوە

ب. د: بێ دەنگ/

بە شێوەیەکی گشتی بۆ پیشاندانی شۆک (سەدمە) لە وێنەدا کە دەنگ نەبێت بەکاردەهێنرێت.

نموونەیەک:

ب.د: ئەسپەکە دادەکەوێتە عەرد و پیاوەکەش لەگەڵیا.

ک.ت: کارتێکەرێن تایبەت.

گ.ن: گۆشەنیگا.

سەرچاوە:

* ئینتەرنێت/ لە گۆڤاری (السیناریو)ەوە ئامادە کراوە.